

זְדַבְרַת בָּם

ושונתם לבנין ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכנך ובקוימך:

פרשת השבוע למשפחה כ"ב בטבת תשס"ז * 12 בינואר 2007

בעקבות "הצבי"

לפני מאה ארבעים ותשע שנה, בכ"א בטבת ה'תר"ח, 7 בינואר 1858, נולד בן יהודה, שאין צורך להציג כלל ועיקר. קשה להעלות על הדעת שתוך זמן כה קצר מאז, נהיית השפה העברית לשפה חיה כמו כל שפה אחרת, על כל מרכיביה, כולל ספרות עשירה ומגוונת, סלנג ומליצה ועם שלם שחושב, חולם, חי ואוהב בעברית טהורה. לא סלד בן יהודה מפני כל דרך אפשרית לחדש ולהפיץ את השפה העברית. ומכלל מפעליו, אפשר לזכור את עיתון "הצבי", שהתיימר להוכיח כי ניתן להשתמש בעברית בכל דבר וענין. ובעת ובעונה אחת, כך גם הופצו מילים חדשות. ובכן, נדמה כי גם במעט שורות, אך בהתמדה, ניתן להחדיר לתודעה מהפכה תפיסתית, לא פחותה מזו של בן-יהודה, אשר תלמד את כל אחד לחשוב קצת אחרת, ובמקרה שלנו, לראות את האחר בזוויות לא שגרתיות.

לתגובות:

vedibartabam@gmail.com

מעוניינים לדעת יותר

על קהילת "גשר"
המשותפת לדתיים וחילונים
ועל מוסדות החינוך
"קשת"?

התקשרו לאסר:
050-8560804

פרשת שמות (שמות א, א עד ו, א)

**וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבוּ וַיַּעֲצֻמוּ בְּמֵאֵד
מְאֹד וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם**

שמות א ז

הנושאים המרכזיים בפרשה

עבדות מצרים וגזרות פרעה
המיילדות, שפרה ופועה מצילות את הבנים
הולדת משה והצלתו על ידי בת פרעה
משה יוצא אל אחיו, הורג את המצרי המכה ובורח למדין
משה במדין – מתחתן עם צפורה, רועה את צאן יתרו
התגלות ה' למשה בסנה הבורע, האותות ושליחתו למצרים למשות את ישראל

להורים שלום,

אין פלא שספר שמות, שבו עם ישראל הופך ממשפחה לעם, נפתח ברשימה גנאולוגית¹ של משפחת יעקב. בני ישראל שירדו בשבעים נפש למצרים שם "פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבוּ וַיַּעֲצֻמוּ בְּמֵאֵד בְּמֵאֵד" הגידול הטבעי המהיר שלהם איים מאוד על מלך מצרים, שחשש פן יהפכו ל"גיס חמישי" בארצו. והוא גזר עליהם גזרות קשות כדי למנוע את התרבותם. אלא שפרעה חשש מן הזכרים, ולפי המסופר בפרשה מתברר כי דווקא מן הנשים היה עליו לחשוש.
לפני קריאת הפסוקים שאלו את בני המשפחה:

1. אלו נשים הם זוכרים מפרשת שמות? מה השמות של הנשים ומה עשו?
2. איך הצילו המיילדות את הבנים של העבריות?

קראו את חקטע יחד ושוחחו עליו:

פרקים ב ג

(ג) וְלֹא יָכֹחַ עוֹד הַצִּפְיִנִּי וַתִּקַּח לוֹ תַבַּת גָּמָא וַתַּחְמְרָהּ בַּחֲמֹר וּבְזִפְתֵי וַתִּשֶׂם בָּהּ אֶת הַיֵּלֶד וַתִּשֶׂם בְּסוּף עַל שֵׁפֶת הַיָּאֵר: (ד) וַתִּתְצַב אֶחָתוּ מִרְחֹק לְדַעַח מַחַ עֵשֶׂה לֹא: (ה) וַתֵּרֶד בַּת פְּרֹעֶה לְרַחֵץ עַל הַיָּאֵר וַנִּעְרַתְיָהּ הִלְכַת עַל יַד הַיָּאֵר וַתֵּרָא אֶת הַתֵּבָה בַּתוֹךְ הַסּוּף וַתִּשְׁלַח אֶת אִמָּתָהּ וַתִּקַּח: (ו) וַתִּפְתַּח וַתֵּרָאֶהוּ אֶת הַיֵּלֶד וְהֵנֵחַ נֶעֱר בִּכְחַ וַתַּחְמֹל עָלָיו וַתֹּאמֶר מִיֵּלְדֵי הָעִבְרִים זֶה: (ז) וַתֹּאמֶר אֶחָתוּ אֵל בַּת פְּרֹעֶה הַאֵלֶּף וַקְּרָאתִי לֹךְ אִשָּׁה מִיִּנְקַת מִן הָעִבְרִית וַתִּינַק לֹךְ אֶת הַיֵּלֶד:

העמותה לקידום החינוך
על פי עקרונות קשת

שבת שלום

טובה אביחי-קרמר

¹ גנאלוגיה היא מדע עזר לחקר ההיסטוריה, העוסק בחקר היוחסין, חקר השתלשלות הדורות. הגנאלוג אוסף מידע על קשרי שארות, בין אם מדובר באנשים שעודם בחיים, ובין אם המדובר בנפטרים, ומבסס את היחסים המשפחתיים ביניהם, לצורך בניית אילן יוחסין, או עץ משפחה. המילה גנאלוגיה לקוחה מיוונית genum פירושו גזע, או משפחה, בצירוף הסימט לוגיה, או לוגוס – תורה. מתוך היוקפידיה. (מומלץ מאוד לקרוא באתר על גנאלוגיה יהודית.)

<http://he.wikipedia.org/wiki/%D7>

השבוע בגן קשת

תינוקת חדשה הגיעה

לפני כשבועיים התברשו ילדי הגן ש"תינוקת" [=בובת תינוקת חדשה] אמורה להגיע לגן.

בדומה להכנות לקראת תינוק חדש המגיע הביתה עסקנו גם אנחנו בהכנות לקראת בואה של התינוקת.

תחילה ציירו וכתבו הילדים על דפים מה נדרש לקראת בואה, ארגנו לה חדר מתאים, הילדים הביאו לה בגדים, בקבוקים, מוצצים, טיטולים, הכינו לה ציורים לקישוט קירות החדר.

כשהכל היה מוכן לקראתה – היא הגיעה וכעת היא צורך לקרוא לה בשם.

לשם כך ערכנו הצבעה ואת הנתונים אירגנו בדיאגרמה, כך שכל ילד חתם את שמו בטור המתאים על פי בחירתו האישית. הילדים כבר התנסו בכך בהזדמנויות נוספות למשל כשבחרנו סמלים לציון אירועים בלוח השנה. בפענוח התוצאות אנחנו מתייחסים לאורך הטורים [כשיש טור אחד ארוך במיוחד – התוצאה ברורה גם מבלי למנות], ומשווים בין התוצאות שהתקבלו – מי קיבל את מספר הקולות הגדול ביותר? מי את המועט ביותר? בכמה?

ילדי הגן מארחים את התינוקת בבתיים על פי סבב, לקראת הביקור הם מארגנים עבודה תיק על פי רשימה ומתעדים את הביקור בכתיבה ובציור.

נושאים נוספים שבהם אנו עוסקים כרגע בגן הינם: התארגנות לקראת "פסטיגל שירי חורף" וקבוצת למידה שמתעניינת בדינוזאורים. אלה מזמנים למידה חווייתית עם נגיעה בתחומי דעת רבים: פיתוח המשחק הסוציודרמטי ומיומנויות חברתיות, אוריינות [בתיעוד ובכתיבה], יצירה, יכולת אירגון, אחריות ועוד.

למידה שכזו מוכיחה שהחשוב הוא לאו דווקא ה"מה" אלא ה"איך".

הנושא עצמו הרבה פחות חשוב מהדרך בה הוא נלמד וממה שהילדים מפיקים מאותה למידה.

עירית ושרית

וצוות גן קשת

(ח) ותאמר לה בת פרעה לכי ותלך העלמה ותקרא את אב הילד: (ט) ותאמר לה בת פרעה הילכי את הילד הזה והניקהו לי ואני אתן את שכרך ותקח האשה הילד ותניקהו: (י) ויגדל הילד ותבאהו לבת פרעה ויהי לה לבן ותקרא שמו משה ותאמר כי מן המים משיתוהו:

בפסוקים אלה משורטטת דמותה העזה של בת פרעה. אפשר להבין מדוע המיילדות היו מעוניינות להציל את ילדי העבריים וכן ברור מדוע אמו ואחותו של משה רצו להציל אותו, אבל מדוע לדעתכם הצילה בת פרעה את משה? הייתכן שלא ידעה על גזרת אביה? האם ניתן ללמוד מלשון התורה כי היא דווקא כן ידעה על הגזרה? אבל הקשיים לא הסתיימו עם ההצלה. ילד עברי זה גדל בבית פרעה.

האם פרעה ידע לדעתכם כי הוא ילד עברי? מה אפשר ללמוד על בת פרעה ממה שמתואר כאן? מה הוא שמה של בת פרעה? מדוע לדעתכם התורה אינה מזהה אותה בשמה? איזה שם הייתם אתם נותנים לה? ומדוע?

פעילויות

- חישבו על החלטת בת פרעה ועל המעשה שעשתה. האם היא אמיצה במיוחד? גיבורה?
- האם המיילדות היו גיבורות? ומה באשר ליוכבד ומרים?
- אילו סוגי גבורה אתם מכירים?
- האם שמעתם על מעשה אמיץ שמישהו במשפחה עשה?
- האם אתם מכירים סיפורים על מבוגרים שהפגינו אומץ בהגנה על ילדים?

ולסיים

"וַתַּחַר הָאִשָּׁה וַתֵּלֶךְ בֵּן וַתֵּרָא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא וַתִּצְפְּנֶהוּ שְׁלֹשָׁה יָרְחִים: וְלֹא יָכֹלָה עוֹד הִצְפִּינוּ וַתִּקַּח לוֹ תֵּבַת גָּמָא וַתַּחְמְרָהּ בַּחֹמֶר וּבְצִפְתָּ וַתִּשֶׂם בָּהּ אֶת הַיֶּלֶד וַתִּשֶׂם בְּסוּף עַל שְׁפַת הַיָּאֵר"

כבר מהולדתו היה משה מיוחד במינו. על בני העברים נגזרה הגזרה הנוראה להיות מושלכים ליאור, אותו דווקא היאור הציל. משמעות שמו: משה – מישהו שמושה (מן המים). משה שנמשה מן המים, סופו שימשה את ישראל מן המים (בחציית ים סוף) וכך יציל את בני ישראל. אבל כיצד יכול אדם שגודל כעבד לשחרר את עצמו ואת עמו מעבדות? גורלו של משה מאפשר לו להוולד כעבד אבל לגדול כנסיך, ואכן, אין מקום מתאים יותר למנהיג גדול לגדול מאשר בארמון מלוכה. כדברי הרמב"ן: "ויחי לה לבן" כי לפני מלכים יתייצב, ואחרי כן גדל ויהי לאיש דעת.

המחנה לקידום החינוך
על פי עקרונות קשת

ילדים לומדים פרשת השבוע

שלום ילדים וילדות.

מה שלומכם?

אני טובי, אמא של נגה מגן קשת. רציתי לשאול אתכם שאלה: אתם אוהבים ללמוד תורה? אני כן. אפילו מאד.

למה אנחנו כל כך אוהבים לקרוא את סיפורי התורה? אתם יכולים לחשוב על סיבה? תחשבו רגע טוב טוב, בלב. עוד רגע. עכשיו תגלו לי.

מממ, אתם יודעים מה, לא, אל תגלו. אני אנסה לנחש.

אולי אתם אוהבים את סיפורי התורה כי הם מעניינים? כל שבוע יש סיפור חדש, ולוקח שנה עד שחוזרים על אותו סיפור פעמיים! בטח אין לכם הרבה ספרים כאלה בבית.

אולי אתם אוהבים את סיפורי התנ"ך, כי התנ"ך הוא מאד עתיק. אתן יודעים מה זה עתיק? ישן. התנ"ך הוא ספר מאד ישן. הוא נכתב לפני המון המון שנים, לפני הרבה הרבה דורות. אנשים אוהבים לקרוא סיפורים שנכתבו לפני המון המון שנים, כי אם ספר נכתב לפני הרבה הרבה שנים, והוא עדיין בשימוש, הוא כנראה באמת חשוב, ולא סתם ספר.

אולי אתם אוהבים לקרוא את התנ"ך כי הוא מספר מה קרה לאבות אבותינו, וזה מאד מעניין לדעת מאיפה באנו. מי היו האבות והאמהות שלנו, מה הם עשו. מה הם רצו ללמד אותנו. מה היה להם חשוב לספר לנו.

אולי אתן אוהבות לקרוא את התנ"ך כי הוא ספר קדוש בשבילכן, וכשאתן קוראות אותו אתן מרגישות קדושות?

אולי אתם אוהבים לקרוא את התנ"ך כי הוא ספר שמותר לכל אחד לקרוא?

זה לא ספר רק של קטנים, שהגדולים משתעממים ממנו, וזה לא ספר רק של גדולים, שאתם לא מבינים בו אף מילה. זה ספר של כולם. כל אחד יכול לקרוא, וכל אחד מבין קצת אחרת.

אפשר לקרוא כל אחד לבד, בגן או בבית ספר או בסלון, או במיטה לפני השינה.

אבל הכי כייף זה לשבת כל המשפחה ביחד, בשבת, כשלא ממהרים לשום מקום, ואין עבודה וגן ובית ספר, ולקרוא ביחד.

שבת שלום

טובי ידין

אם לתלמידה בגן קשת

העמותה לקידום החינוך
על פי עקרונות קשת

קווים לדמותה של מרים הנביאה

"בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים" (רש"י).

פרשת השבוע מספרת על הולדתו של משה, המנהיג שיוביל עם של עבדים אל חירותם בארץ המובטחת, למעשה זהו סיפור הולדת עם-ישראל. וכמו בכל לידה הדמות המובילה היא למעשה אישה. בפרשה מוזכרות חמש גיבורות, נועזות, מורדות, שמסכנות את חייהן לשמור על צאצאי העבריים. בראשית הפרשה מוזכרות שתי מיילדות שפרה ופועה המצוות על-ידי פרעה להמית כל בן ילוד. הן מפרות את פקודתו ולעם ישראל תינקות רבים "ויירב העם ויעצמו מאד". מוזר כי שמות המיילדות מוזכרות בעוד גיבורי הסיפור המפורסמים עדיין נטולי שמות ומצויינים רק כאיש ואישה, אחות וילד. הסבר מרתק מוצע בתלמוד הבבלי שם פירשו כי שפרה, המשפרת את הנולד, היא למעשה יוכבד אם משה, ופועה? זוהי מרים הגיבורה האמיצה שבלב הסיפור. לא סתם פועה, עוד נראה בהמשך שהחיים כמו המוות בידי לשונה. בפרק מסופר "וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי ותהר האשה", זהו למעשה הילד שלימים ייקרא משה. תיאור זה מרמז כי זהו ילדם הראשון, בעוד שבהמשך יסופר על אחיו הגדולים אהרון ומרים. אם כן מדוע ולאן הולכים השניים? רב יהודה בר זבינא טוען שעמרם הלך בעצת בתו מרים. עם הישמע רוע הגזירה על כל בן זכר ילוד, גירש את אשתו בכדי להימנע מהולדת ילדים. עומדת מרים ובשם השוויון מתווכחת עם אביה שעל-ידי הימנעות מחיי אישות הוא גוזר מוות על הזכרים וגם הנקבות, עמרם מתרצה לוקח חזרה את יוכבד ומשה נולד. אי לכך, מרים אחות אהרון מכונה הנביאה שכנראה ניבאה את הולדת אחיה. ייתכן שמכאן המחויבות שלה להשגיח עליו לימים כשתיבתו

תצוף על שפת היאור. את חיי הרך הנולד מצילה לא אחרת מאשר בת-פרעה, חסידת אומות העולם הראשונה. ואך יאה כי היא זו שמעניקה למנהיג העם היהודי את שמו. מרים שכוחה בפיה פונה לבת-פרעה "האלך וקראתי לך אישה מינקת". וכך גדל היילוד עם אמו הביולוגית ועם אמו המאמצת.

מרים זוכה לכינוי המשוררת כאשר היא מאגדת את נשות ישראל העונות בתופים ומחולות לשירת הים של משה "ותען להם מרים שירו לה' כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים". המים, סמל לחיים לפיריון ואולי לשצף דיבור הינם מוטיב המלווה את מרים. החל בעמידתה על גדות הנחל, עובר בשירת הים, הלל לחציית ים-סוף ובסיום בהעדר המים עם מותה. "ותמת שם מרים ותקבר שם ולא היה מים לעדה". מרים, כמו אחיה, אינה מגיעה לארץ-ישראל אלא נקברת בקדש, ומשה שאינו איש דברים (להבדיל מפטפטנותה של אחותו) נכשל ובמקום לדבר אל הסלע הוא מכה בו... משה אולי היכה בסלע אולם הבאר משויכת למרים. באר-מרים הינה מטבע לשון שמאחוריה עומדים מדרשים וסיפורים רבים ומיוצגת במסורת ישראל על-ידי גביע מרים, המונח לצד גביע אליהו ומשקף את התקווה לביאת המשיח. לאחרונה נוסף טקס חדש שבו כל אשה מסביב לשולחן הפסח מוזגת מעט מים מהכוס שלה לכוס גדולה, הניצבת במרכז השולחן לכבוד מרים הנביאה. מעניין לקשור את גביע מרים עם פירושו הפרובוקטיבי של דן ברוון בצופן דה-וינצ'י שהגביע הקדוש הינו למעשה פרי בטנה של מרים אחרת, היא מריה מגדלינה.

ליאת יוספסברג-בן יהושע

אם לתלמידה בכיתת קשת
בבית ספר בן גוריון

